

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 29.01.2026

Kabul Tarihi: 08.05.2026

Yayın Tarihi: 22.06.2026

Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi, 2026, 6(1): 15-32

Research Article

Received Date: 29.01.2026

Accepted Date: 08.05.2026

Published Date: 22.06.2026

DOI Number: 10.59902/yazit.1874242

PSİKOSOSYAL EVRELER BAĞLAMINDA MASALLARA TERAPÖTİK YAKLAŞIM: AĞLAYAN NARLA GÜLEN AYVA MASALI ÖRNEĞİ

A Therapeutic Approach to Fairy Tales in the Context of Psychosocial Stages: The Example of the Crying Pomegranate and the Smiling Quince Fairy Tale

Tuğba MEZLİN*

Aynur KOÇAK*

Adil MAVİŞ*

ÖZ

Masallar, insan yaşamının anlam inşası sürecinde merkezi bir rol oynayarak deneyimlerin anlamlandırılmasına, kimliklerin şekillendirilmesine ve dünyanın daha anlaşılır kılınmasına eşlik etmiştir. Evrensel arketipler, semboller ve ahlaki ikilemler barındıran bu anlatılar; cesaret, iyilik ve kötülük arasındaki mücadele, empati ve nezaket gibi temel değerlerin kavranmasını sağlar. Bilinçaltına hitap eden masallar, bireyi kendi yaşam öyküsüyle yüzleştirerek sağaltıcı ve eğitsel bir işlev üstlenir. Gelişim psikolojisi üzerine çalışmaları olan Erik Erikson'un ortaya koyduğu bireyin sekiz psikososyal evresini temel alan yaklaşıma göre; güven, özerklik, girişimcilik, başarı, kimlik, yakınlık, üretkenlik ve benlik bütünlüğü gibi gelişim görevleri yerine getirilmediğinde güvensizlik, utanç ve şüphe, suçluluk, yetersizlik, kimlik karmaşası, yalıtılmışlık, durgunluk, umutsuzluk gibi birtakım kriz durumları ortaya çıkar. Masallar, metaforik yapılarıyla bu travmaların aşılmasında bireyi destekleyici bir misyon yüklenir. Bu çalışma, Saim Sakaoğlu'nun derlediği *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*'nda yer alan "Ağlayan Narla Gülen Ayva" masalını terapötik ve eğitsel bağlamda incelemeyi amaçlamaktadır. Masalın olay örgüsü, karakterleri ve sembolleri, Erikson'un kuramı çerçevesinde içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; masalların duygusal farkındalık geliştirme ve değerler eğitime katkı sunma gibi yararları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Masalda, kimlik arayışı içinde bulunan kahramanla birlikte anne, padişah, at ve dev gibi figürler ön plana çıkmakta; nar, ayva, ayna, şimşir tarak ve kilim ise simgesel değerleriyle dikkat çekmektedir. Bu öğeler, psikososyal evreler çerçevesinde bireyin benliğini tanımasına, kimlik bunalımının giderilmesine ve iyileştirici bir deneyim yaşamasına yönelik terapötik işlevler üstlenmektedir.

Anahtar Sözcükler: masal, terapötik, psikososyal gelişim evreleri, Ağlayan Narla Gülen Ayva, sembolizm

* Yüksek Lisans Öğrencisi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul-Türkiye. E-posta: tugbamezlinn@gmail.com. ORCID: 0009-0002-5405-8796.

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul-Türkiye. E-posta: nurkocak@yildiz.edu.tr. ORCID: 0000-0002-9555-1088.

* Bağımsız Araştırmacı, İstanbul-Türkiye. E-posta: adilmavis27@gmail.com. ORCID: 0009-0002-0345-2697.

ABSTRACT

Fairy tales have played a central role in the process of constructing meaning in human life, accompanying the interpretation of experiences, the shaping of identities, and making the world more understandable. These narratives, containing universal archetypes, symbols, and moral dilemmas, enable the understanding of fundamental values such as courage, the struggle between good and evil, empathy, and kindness. Fairy tales, which appeal to the subconscious, take on a healing and educational function by confronting the individual with their own life story. According to the approach based on Erik Erikson's eight psychosocial stages of development, which he outlined in his work on developmental psychology, when developmental tasks such as trust, autonomy, initiative, achievement, identity, intimacy, productivity, and ego integrity are not fulfilled, certain crisis situations arise, such as insecurity, shame and doubt, guilt, inadequacy, identity confusion, isolation, stagnation, and hopelessness. Fairy tales, with their metaphorical structures, take on a supportive role in helping individuals overcome these traumas. This study aims to examine the fairy tale 'The Weeping Pomegranate and the Laughing Quince' from Saim Sakaoğlu's collection Gümüşhane and Bayburt Fairy Tales within a therapeutic and educational context. The plot, characters, and symbols of the tale were evaluated using content analysis within the framework of Erikson's theory; it was concluded that fairy tales contribute to the development of emotional awareness and values education. In the tale, figures such as the mother, the sultan, the horse, and the giant come to the fore alongside the hero in search of identity; while the pomegranate, quince, mirror, boxwood comb, and rug attract attention with their symbolic values. These elements take on therapeutic functions within the framework of psychosocial stages, aimed at helping the individual recognise their identity, overcome identity crises, and experience a healing process.

Keywords: fairy tale, therapeutic, psychosocial development stages, Crying Pomegranate and Smiling Quince, symbolism

Giriş

Halk anlatıları, insanlık tarihinin en eski iletişim ve anlam yaratma yollarından biri olarak öne çıkmış ve hikâye anlatımı, kùltürlerin tarih boyunca bilgiyi koruma ve aktarma yöntemlerinden biri olmuştur. Birey ve toplum üzerinde derin etkiler yaratan anlatılar, insanlığın anlam inşası sürecinde merkezi bir rol oynayarak deneyimlerin anlamlandırılmasına, kimliklerin şekillendirilmesine ve yaşamın daha anlaşılır kılınmasına katkı sağlamaktadır. Jung'a (1964: 92) göre anlatılar, yalnızca birer eğlence arayışının sonucu olmayıp aynı zamanda bireyin ve toplumun manevi dünyasını anlamlandırma aracı olarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda halk anlatıları duygusal gelişim ve farkındalık kazandırma gibi misyonlar da üstlenir.

Mitler, destanlar, masallar, efsaneler ve halk hikayeleri gibi pek çok anlatı, birey ve topluluklar üzerinde çeşitli psikolojik, sosyal ve kùltürel etkiler yaratır (Campbell, 1990: 67). Bu anlatılar sembolik unsurlar barındırmalarıyla aynı zamanda kùltürün taşıyıcısı olma işlevini üstlenirler. Kolektif bilincin bir ürünü olarak da görülebilen anlatılar, bireylerin kendi psikolojik sınırlarını keşfetmesine ve kendilerini daha iyi anlamalarına olanak tanır (Jung, 1964: 98). Halk anlatılarının

terapötik etkisi hem bireysel hem de kolektif iyileşme süreçlerinde çok yönlü bir potansiyele sahip olabilmektedir. Terapötik bir tesir olarak anlatıların, bireylerin bilinçaltı duygularına ulaşip duyguları anlamlandırma kapasitesini beslediği görölür. Anlatıların dönüştürücü gücü, bireylerin geçmişlerini yeniden çerçevelemelerini ve geleceğe dair yeni anlamlar inşa etmelerini mümkün kılar.

Terapötik terimi, Yunanca *therapeuein* ve Latince *therapeuticus* kelimelerinden türemiş olup, “tedavi etme” veya “iyileştirme” anlamlarını taşımaktadır. American Psychological Association (APA) *Dictionary of Psychology*’e (2015: 1082) göre terapötik kavramı, bir hastalığı tedavi etme veya iyileştirme amacı taşıyan yaklaşımlar veya müdahaleler için kullanılan bir terimdir. Terapötik kavramı Cambridge Dictionary’de (2023: 45) ise, bir hastalığı tedavi etmeyi ya da kişinin sağlık durumunu iyileştirmeyi hedefleme anlamını içerir. Görüldüğü üzere terapötik teknik ve uygulamalar, belirli bir rahatsızlığı tedavi etmek veya semptomları hafifletmek için kullanılan yöntemlerdir. Tıp, psikoloji, hemşirelik, rehabilitasyon ve alternatif tedavi yöntemlerinde sıkça kullanılan terapötik kavramı, bireyin fiziksel ya da zihinsel sağlığını destekleyen ve koruyan her türlü müdahaleyi ifade eder.

Terapötik kavramı, genellikle fiziksel rahatsızlıkların tedavisinde bir dizi ilaç ve uygulama içeren “tıbbi terapötik” ile bireyin zihinsel ve duygusal sağlığını desteklemeye yönelik müdahaleleri kapsayan “psikolojik terapötik” olmak üzere iki ana bağlamda ele alınmaktadır. Psikolojik terapötik yöntemler, bireylerin travma ile başa çıkmasına, duygusal dengesini sağlamasına ve sosyal işlevlerini geliştirmesine yardımcı olur (Corey, 2011: 73). Bu bağlamda masallar psikolojik terapötik yöntemlerin sağaltıcı etkilerini içeren uygulamalardan biri olarak da değerlendirilebilir. Özellikle modern psikoterapide masalların terapötik potansiyeli hem bireysel hem de toplumsal iyileşme süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır (Bettelheim, 1976: 38). Masallar, genellikle metaforik bir anlatım dili kullanarak bilinçaltına yönelip bireyin psikolojik dünyasına derinlemesine nüfuz eder. Jung’un (1964: 89) arketip teorisine göre, masallar evrensel bilinçaltı motiflerini ortaya koyar ve bireylerin bilinçdışındaki çatışmalarını anlamlandırmalarına yardımcı olur. Bireyin yaşam dönemlerine tesir eden çatışma ve krizler eğitimle de giderilebilmektedir.

Halk masalları, insanın evrensel duygularına ve deneyimlerine tercüman olan hikâyeler olarak anlatıların bir alt türünü oluştururlar. Masallar sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de dönüşüme aracılık eder ve toplumsal kriz dönemlerinde kültürel dayanıklılığı artırmak ve toplumsal kimliği yeniden inşa etmek için bir araç olarak kullanılırlar. Antik Çağ’dan günümüze birçok filozof öğretilerini, hayata ve sorunlara olan bakışlarını masal yoluyla anlatmaya çalışmışlardır. Dolayısıyla felsefi ve dinsel öğretilerde kullanılan masallar, metaforların yüklü olduğu bir anlatım yapısına sahip olmuşlardır.

Masal anlatmanın ve dinlemenin insanın ruh sağığı ile sinir sistemine iyi geldiğı, masalların terapötik bağlamda kullanılmasıyla dinleyenlerini iyileştirme ve dönüştürme gücüne sahip olduğı bilinen bir gerçektir. Birçok alanda aktif olarak kullanılan masallar, psikoloji biliminin de gözünden kaçmamış, insanların çeşitli sorunlarla başa çıkabilmeleri, iyileşebilmeleri için tedavi süreçlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Terapötik süreçte masalın bireyin bilişsel ve duygusal gelişimine pek çok katkı sağladığı görölmektedir. Masallar aracılığıyla birey, duygusal sorunlarını çözümleme fırsatı bulur (Bettelheim, 1976: 45). Örneğın, Hansel ve Gretel masalı, ayrılık ve bağımsızlık kaygılarını ele almak için kullanılabilir (Luthi, 1982: 22). Görüldüğü üzere masallar, eğitsel ve bireyin metabilışsel süreçlerine yardımcı olan anlatılardır.

Terapötik masal, çocukların ve yetişkinlerin iç dünyalarında yer alan sıkıntılı ve travmatik konuların, çeşitli psikolojik zorlukların, duyguların güvenli bir alan yaratıldıktan sonra metaforlar aracılığı ile iyileştirilmeleri sürecinde kullanılan, belli bir konu etrafında umut vermek, yol göstermek ve şifa sağlamak amacıyla oluşturulan ve bir amaca hitap eden masal türüdür (Davis, 1989: 21). Terapötik masallar, metaforları bir araç olarak kullanır ve iyileştirme sürecini metaforlar üzerinden gerçekleştirir. Çocuğun ihtiyacına göre problem çözme, eleştirel, yaratıcı, yansıtıcı düşünme gibi çeşitli becerileri ile ilgi, motivasyon, tutum, kaygı gibi duyuşsal özelliklerinin gelişimine imkân tanır. Mills ve Crowley (2022: 568) terapötik masalları, metaforik masallar olarak da adlandırmaktadır.

Çok boyutlu yapılar sağıp olan masallar, kahramanın ne yaptığıyla birlikte ne hissettiğı ve ne düşündüğü, tutum ve davranışlarıyla neleri amaçladığı, bu tutum ve davranışların başka kişiler tarafından nasıl yorumlanıp karşılandığının görölmesini sağlar. Psikoloji bilminde terapötik masal olarak kavramsallaşan bu masal türü, belirtildiğı gibi çeşitli amaçlar çerçevesinde anlatılmaktadır. Terapötik masal, farklı durumlar söz konusu olduğunda ne gibi sonuçların ortaya çıkabileceğini masalı okuyana veya dinleyene gösterir; bu bağlamda masalların bilgilendirici ve eğitici işlevleri vardır. Hem bireyin hem de toplumun kimlik oluşturma sürecinde önemli bir yer tutan masallar, modern terapötik yaklaşımlarda, özellikle çocuk ve ergen psikoterapisinde etkin bir araç olarak kullanılmaktadır. Campbell'a (1990: 108) göre masal terapisi, bireyin kendisini güvende hissettiğı bir hayal dünyası yaratarak, duygusal ifade ve öz farkındalığı destekler. Masal terapisi, çocukların ve yetişkinlerin içsel dünyalarını keşfetmelerine yardımcı olmak için masalları kullanır.

Masalların terapötik etkisi, anlatıların kültürel bağlamıyla yakından ilişkilidir. Her toplumun masalları, o toplumun değerlerini ve düşünce yapısını yansıtarak bireylerin sosyal uyumunu kolaylaştırır (Zipes, 2006: 27). Masallar, çocukların bilişsel yapılarının, duygusal tepkilerinin ve sosyal davranışlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayarak çocuklara doğru ve yanlış kolayca ayırt edebilecekleri bir dünya sunar ve karmaşık duygular ile etik çatışmalarla başa çıkmalarını sağlar.

Terapötik amaçlar için kullanılacak masallar, çocukların kabul edilebilir davranışları görmelerini sağlayarak çocuklara değerleri öğretir, çocukların güçlüklerle başa çıkabilmelerine yardımcı olur, onlara gelecekte karşılaşabilecekleri çeşitli zorluklarla mücadele edebilme gücü ve imkânı tanır, etkili, gerçekçi bir birey olarak yetiştirmelerine yardım etmekle çocuğun iyileşmesine katkıda bulunur.

Masallar, genellikle bir çözüm veya mutlu sonla biten yapılandırılmış formatlara sahiptir, bu da çocuklar için rahatlatıcı bir etki yaratmaktadır. Çocukların hayal güçlerini kullanarak yaratıcı düşünmelerine olanak tanıyan masalı dinleyen veya okuyan çocuklar, yeni kelimeler ve karmaşık cümle yapılarıyla tanışarak dil gelişimlerini ve okuryazarlık becerilerini geliştirir. Masalların tekrarlayan yapısı, hikâyelerin kolayca hatırlanmasını sağlar, bu durum hafıza kapasitesinin artmasına ve hikâye yapılarını anlamaya katkıda bulunur (Shapiro; Katz, 2013: 594). Masalların hem sosyal ve psikolojik hem de dil becerilerini geliştirme gibi eğitsel işlevleri olduğu bilinir.

Bireyin var olma yolculuğu ve deneyim kazanması, masallar üzerinden örtülü olarak gerçekleşir. Eğitimde masallar, değerler ve etik anlayışının aktarılması için güçlü bir araçtır (Zipes, 2012: 143). Masallar, çocukların dürüstlük, cesaret ve affedicilik gibi değerleri öğrenmelerini sağlarken dil, hayal gücü, bilişsel ve duygusal gelişimlerini de destekler. Zorlukları aşan karakterlerle özdeşleşen çocuklar, korkularıyla başa çıkmayı ve dayanıklılık kazanmayı öğrenir. Bununla birlikte masallar, yetişkin bireylerde bilişsel, duygusal ve kültürel gelişimi destekleyen, üstbilişsel farkındalık kazandıran bir işleve sahiptir.

Masallar, zengin bir sembolik anlatım ve kahramanın deneyimlerini içeren bir dizi olay içerir. Özellikle eğitsel bir perspektifle bakıldığında, masallar okur ve dinleyenlerine kahraman üzerinden dolaylı deneyimler aktarmasıyla aslında terapötik bir süreci sağlamaktadır. Masallar bireye kimlik çatışmasını gidererek kendini keşfetme, problem çözme, duygusal gelişim yoluyla bireyin sağaltılması gibi pek çok olumlu nitelik kazandırmakla terapötik bir işlevi yerine getirir. İnsanın birçok özelliğinin bir araya gelip bireyi bir sonraki gelişim görevi ve üstesinden gelinmesi gereken çatışmalara hazırlaması öğrenmenin gerçekleşebilmesi için elzemdir. Bu bağlamda masalların eğitsel yönlerine, terapötik bir yaklaşımla, bireyin gelişimi perspektifinden bakılabilmektedir. Nitekim, Saim Sakaoğlu'nun derlediği *Gümüşhane ve Bayburt Masalları* (2002) içerisinde yer alan "Ağlayan Narla Gülen Ayva" masalı, yaşamın birçok evresine hitap etmesiyle terapötik bir yaklaşımla ele alınabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, masalların bireyin gelişimindeki çok yönlü ve terapötik işlevlerini incelemektir. İnceleme, "Ağlayan Narla Gülen Ayva" masalını bilişsel, duygusal ve sosyal boyutlarıyla ele alarak bireyin gelişim evrelerinde yaşadığı krizler ve bunlarla baş etme süreçlerine odaklanmaktadır. Çalışmada feminist kuran ve toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımlar kullanılmamış; dolayısıyla masalda

yer alan cinsiyet ve kimlik değişimi, toplumsal eşitsizlik syemleri kapsamında yorumlanmamıştır. Masalın içerisinde barındırdığı çatışmalar, psikososyal evreler bağlamında bireyin erginlenme sürecini simgeleyen anlatısal bir aşama olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda çalışma, masalın erginlenme, bireysel dönüşüm ve psikososyal bütünleşme içeren eğitsel ve terapötik yönlerini merkeze alan bir yaklaşımla sınırlandırılmıştır.

Psikososyal Evreler Bağlamında Ağlayan Narla Gülen Ayva Masalı

Ağlayan Narla Gülen Ayva masalı, bir gencin kimlik atışması etrafında şekillenen yolculuğunun hikyesini anlatmaktadır. Masalda tahtını kaybetme korkusundan dolayı erkek evlat isteyen bir Padişah'ın eşi, bir kız çocuğu dünyaya getirir ve bu gerçeği herkesten gizler. Anne ile ocuk, bu sırrın açığa çıkması için mücadele ederler. Bir gün gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek amacıyla saraydan ayrılan genç, kimliğini keşfedeceği bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk süresince bir atın rehberliğinde devle mücadele eder, ağlayan narla gülen ayva ağacının meyvelerini elde eder ve suyun hududundan geçerken devlerin bedduasına maruz kalarak bir erkeğe dönüşür. Cesareti, sevgisi ve dürüstlüğü sayesinde karşılaştığı tüm engelleri aşan kahraman, sonunda arzuladığı hedefe ulaşarak Padişah'ın kızıyla evlenir. Bu süreçte "ağlayan nar" kahramanın geçirdiği zor dönemleri, "gülen ayva" ise bu zorluklardan güçlenerek çıkmasını, sonunda mutlak tatmin ve mutluluğa ulaşmasını simgeler. Ağlayan Nar ve Gülen Ayva masalının epizotları şu şekilde sıralanabilir:

1. Memleketin birinde hiç oğlu olmayan bir Padişah vardır.
2. Padişah'ın eşi hamiledir, Padişah eşine kız doğurursa onu cellat ettireceğini söyler.
3. Padişah'ın eşi bir kız çocuğu doğurur ama Padişah'a çocuğu erkek gibi gösterirler.
4. ocuk büyür, on iki yaşına geldiğinde Padişah onu sünnet ettirmek ister.
5. Genç kız beyaz bir atın yardımıyla gizlice saraydan kaar, başka bir memlekete varır.
6. Beyaz at, gence başı derde girdiğinde kullanması için sırtından birkaç kıl verir.
7. Genç kız, bu memlekete yılda bir defa gelen Dev'in padişahları yediğini öğrenir.
8. Genç kız kılırları birbirine sürterek beyaz attan Dev'i öldürecek bir kılıç ister.
9. Gizlice saraya giren genç kız, Dev'i öldürerek onun sağ kulağını cebine saklar.
10. Genç kız, sarayda Padişah'ın kk kızına aşık olur.
11. Padişah, Dev'i öldüren kişiye huzuruna çağırır.
12. Genç kız, erkek kılığında karşılarına çıkıp Dev'in sağ kulağını gösterir, Padişah'tan kızını ister.

13. Padişah'ın kızı, Periler Padişahı'nın oğlunu sevmektedir, onun önerisiyle gençten Dev'lerin sırasıyla şimşir tarağını, aynasını, kilimini ister.

14. Genç, şimşir tarağı, aynayı, kilimi çalar, dönerken suyun hududunda Dev'lerin bedduasına uğrar.

15. Genç kız, Dev'lerin bedduasıyla erkeğe dönüşür.

16. Padişah'ın kızı son olarak ağlayan narla gülen ayva ağacının meyvelerini ister.

17. Genç oğlan, yolda kavga eden eden Padişah çocuklarına rastlar, onlardan aldığı ok ve yayı fırlatır, yamçı ve fesi alır.

18. Genç oğlan fesi giyerek bahçedeki askerlerden gizlenir.

19. Genç oğlan ağlayan narla gülen ayva ağacını kökünden söküp Padişah'a getirir.

20. Genç oğlan, Padişah'ın kızıyla evlenir.

21. Birlikte, oğlanın kaçtığı saraya gelirler, oğlan babasına başından geçenleri anlatır.

22. Padişah, oğlunun isteği üzerine karısının söylediği yalanı bağışlar.

23. Kırk gün kırk gece düğün olur.

Bu masal, içerdiği psikolojik ve sosyal unsurlarla bireyin gelişimi üzerinden eğitsel bir perspektifle ele alınabilir. Bu yönüyle masal, gelişim psikolojisi alanında önemli katkılar sunan Erik Erikson'ın ortaya koyduğu psikososyal evreler bağlamında incelenebilmektedir. Erikson bireyin gelişim dönemlerini temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı kuşku ve utanç, girişimciliğe karşı suçluluk, başarıya karşı yetersizlik, kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası, yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk ve benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk olmak üzere sekiz psikososyal evreye ayırmış, gelişimin yalnızca biyolojik dürtü ve ihtiyaçlarla değil aynı zamanda çevre ile de şekillendiğini ifade etmiştir (Erikson, 1963: 247).

Erikson'a göre çevrenin birey üzerinde bıraktığı izler ve kazandırdığı doğru-
dan ya da dolaylı yaşantılarla edinilen deneyimler bireyin kimlik gelişimini de etkilemektedir. Erikson (2023: 124), Freud'un psikoseksüel evrelerinden yola çıkarak açıkladığı her bir psikososyal evre için o evrede aşılması gereken temel bir krizin olduğunu ifade eder. Bu yaklaşıma göre bireyin güvenle ilgili bir çatışma yaşadığı dönemde baskın duygusunun umut, özerklik kazanma evresinde irade, girişimcilik evresinde amaç, başarı kazanılması istenen evrede yetkinlik, kimlik bunalımının olduğu süreçte bağlılık, yakınlık ihtiyacı görüldüğünde sevgi, üretkenlik evresinde içten bir ilgi olması ve son olarak benlik bütünlüğünün kazanılması istenen evrede ise bilgelik duygusunun ağır basması beklenir. Her evrede karşılaşılan çatışmalar ve bunlardan öğrenilen çeşitli duygu durumları, bilişsel süzgeçlerden geçerek tecrübeleri oluşturur. Bu tecrübelerin sürekli ve kalıcı olması ise eğitim sürecinin devamını sağlamaktadır.

Bireyde kalıcı izli bir davranış değişimini esas alan eğitim, bilgi aktarımının dışında tecrübe ve deneyimlerle de gelişebilmektedir. Kùltürel çerçevede yazılmış olan anlatılar da bireyin dolaylı olarak kahraman üzerinden tecrübe kazanmasını sağlaması bakımından eğitim sürecine dâhil olabilmektedir. Bu bağlamda eğitsel bir fonksiyon üstlenen masallar, çocukların ve yetişkinlerin eğitiminde çatışma duygularının sağaltılması ve sembollerle bir örnek temsil oluşturularak bir yaşam modeli sunması bakımından yararlanılabilecek kaynaklardan biridir. Terapötik yaklaşımlar, bireyin içsel ve dışsal unsurlarla mücadele duygusunu geliştirerek kendinde yoksun olanı giderme yoluyla sağaltılmasını sağlar. Aynı zamanda dinleyenlerine, bireyin var olma ve erginlenme yolculuğunun sonunda kendini gerçekleştirme gibi gerçekliğin temsillerine yakın perspektifler sunar. Maslow da bireyin ihtiyaçlarını bir hiyerarşı düzleminde ele almıştır. Maslow'un (1970: 36) ihtiyaçlar hiyerarşisine göre bireyin, fizyolojik, güvenlik, sevgi ve ait olma, saygınlık, bilme-anlama ve kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçları vardır. Bu yaklaşım çerçevesinde, ihtiyaçların karşılanması bireyin bir üst gelişim basamağına geçmesini sağlayarak gelişim sürecini mümkün kılar.

Benliğin keşfi ve gizil potansiyelin açığa çıkarılması, terapötik yaklaşımların da temel hedefleri arasında yer alır. Anlatıların bireye dolaylı yaşantılar vermesi, masalları eğitici bir güç hâline getirmektedir. Bu bağlamda masalların terapötik yönü, metaforik ve sembolik anlamlarının yanı sıra eğitsel bir bakış açısıyla da ele alınabilir. İncelenen masalda ağlayan nar, yaşamın zorluklarını simgelerken; ayva, güçlükler karşısında direnen bedeni temsil etmektedir. Ağlama bir kriz ya da çatışma sürecine işaret ederken, gülme yeniden refah ve kozmik düzene ulaşmayı ifade eder. Bu çerçevede Erikson'ın psikososyal evreleri, Ağlayan Narla Gülen Ayva masalının sembolik yapısı üzerinden değerlendirilebilmektedir.

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Erikson'un bireyin gelişimini açıkladığı sekiz psikososyal evrenin ilki olan güvene karşı güvensizlik dönemi, bireyin doğumla birlikte başlayan gelişim sürecini kapsar. Bu evrede baskın duygu umut olup, henüz homeostazı gelişmemiş ve gereksinimlerini tek başına karşılayamayan bebeğin, ihtiyaçlarını karşılayan kişiye giderek aşinalık geliştirmesi içsel bir güven duygusu yaratır (Erikson, 1963: 247). Bu durum, anne ile bebek arasında duygusal bağın kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Annenin, kendi yetiştiğı kùltürel çevre doğrultusunda bebeğin bireysel ihtiyaçlarına duyarlı ve tutarlı bir bakım sunması temel güven duygusunun oluşmasına zemin hazırlar (Erikson, 1963: 249). Temel güven duygusuyla yetişen bireyin, yetişkinlik döneminde çevresiyle daha çok güvene dayalı ilişkiler kurabilmesi ve sorumluluk bilinci geliştirmesi beklenir.

Anne ile bebek arasında gelişen güvenli bağlanma, bebeğe dünyayı aktif bir şekilde keşfetme imkânı sunar (Bowlby, 2013: 361). Dolayısıyla bireyin bebekliğinde çevreyle kurduğı güvenli bağlanma, yaşamının ileri evrelerinde tüm

duygusal yaşamını geliştiren bir durum hâline gelmektedir. Erikson, temel güvenli kazanmış bir çocuğın, iyi olma, kendisi olma ve diğer insanların güvendiği kişi olma duygusunu geliştiren bir kimlik kazandığını; bireysel yaşam döngüsünü bu şekilde anlamlandırmayı başararak büyümüş bir yetişkinin dayanamayacağı çok az hayal kırıklığı olduğunu ifade eder (Erikson, 1963: 249). Bir başka deyişle, temel güvenli kazanmış olan çocuk, yaşıtlarına nazaran hayal kırıklığına karşı daha dirençlidir.

Temel güven duygusu gelişmeyen çocukların yaşam boyu çevreye duydukları güvenin zayıf olmasından dolayı şizoid ya da depresif durumlara yatkın olabilmek ihtimali öngörüldüğünde, bu insanlara verilecek olan tedavilerin güven durumunun yeniden kurulmasına yönelik olacağı söylenebilir (Erikson, 1963: 248). Bu bağlamda terapötik yaklaşımların da birey ile bağ kurarak temel güven duygusunun gelişmesine yardımcı olması beklenir. Güvenli bağlanmanın, bilişsel, ahlaki, duygusal gelişimini tamamlamış, başarılı bir kimlik gelişiminin temel koşullarından biri olduğu düşünülürse, bireyin güven duygusunun ne denli önemsendiği anlaşılır. Anne ve çocuk arasındaki güvenli bağlanmanın gelişimi; yalnızca fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi yönünde bedensel bir bakım sürecini içermez. Aynı zamanda, bakım sağlayan kişinin bebeğin duygusal gelişiminin sağlanabilmesi için bebeğe yakın olma, sıcaklığını paylaşma, ses dalgalarıyla iletişim kurma gibi pek çok unsuru da yerine getirmesi beklenir. Dolayısıyla bebeği ile masal okuyarak iletişim kuran ebeveynlerin, sembolik dil ve ses dalgalarıyla inşa ettiği bağın, bebeğe duygusal gelişimini artıran güvenli bir ortam sağladığı göröölür.

Masalların bireyin kişisel gelişimini destekleyen bir dizi yönlerinden biri de bireye zihinsel bir destek sağlamanın yanında; gerçek hayatında karşılaşabilecek durumların âdetâ bir prototipini sunarak hayatla mücadele etmeyi dolaylı yoldan öğretme ve tıpkı kişilik gelişimi gibi kahramanın yolculuğunu da masallar yoluyla gerçekleştirme gibi işlevleri yerine getirmesidir. Birey, alışık olmadığı durumlara, masallarda tanıdığı kahramanın zorlukları aşma becerisinden aldığı ilhamla daha kolay uyum sağlamaktadır. Bireyin ilk defa karşılaştığı bir durumla yaşadığı denge-sizlik hâli bir nevi kaosa neden olurken, masallar yoluyla zihninde özömsediği şemalar ona yol gösterdiğinde, yeni duruma adaptasyonu çok daha hızlı gelişebilmektedir.

Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında temel güvene karşı güvensizlik evresi masalın tümüne yayılan bir süreci kapsar; başlangıçta masal kahramanı cinsel kimliğini gizlemek zorunda kalır. Bu durum, kahramanı bir denge-sizlik durumuna sürükler. Kahramanın başta anne ile geliştirdiği güvenli bağ, kendi yolculuğuna çıkmasıyla; bağımsız bir kimliğe dönüşür. Jung'a (2005: 13) göre, anima erkeğin bilinçaltındaki dişil, animus ise dişinin bilinçaltındaki eril imgedir. Masal kahramanı; eril ve dişil yanlarıyla kendini gerçekleştirmek üzere bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuğun sonunda genç, memleketine dönerek Padişah'a gerçekleri anlatır. Yolculuğundan güçlenerek dönmüş olan masal kahramanı, böylece en büyük yüzleşmesini

yaşamış, kimliğini özümsemiş, ailesine kavuşma umudunu gerçekleştirmiştir. Gizlenen durumun açığa çıkmasıyla, kahramanın anne ve babasıyla güvenli bir bağlanma geliştirmesi mümkün hâle gelmiştir. Masal, güvensizlik ortamına neden olan çatışmanın ortadan kaldırılarak anlaşmazlığın çözülmesi ve güvenli bir denge hâliyle sona erer. Ağlayan Narla Gülen Ayva masalı bu bağlamda; eril ve dişil imgelerin terapötik bütünleşmesini ele alır.

2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç

Özerklik, bireyin kendi yaşamına ilişkin kural ve kararları belirleyebilme yetisini ifade eder. Bu yetinin gelişmemesi durumunda bireyde öz benliğe yönelik kuşku ve utanç duyguları ortaya çıkar. Erikson'a göre çevre, bireyi bağımsızlaşmaya teşvik ederken aynı zamanda deneyimsizlikten kaynaklanabilecek kuşku ve utanç duygularına karşı koruyucu bir işlev de üstlenmelidir (Erikson, 1963: 252). Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında Padişah'ın "Eğer bu sefer de kız doğurursan seni de, kızını da cellat ettireceğim" sözleriyle eşini korkutması üzerine anne, çocuğunu erkek gibi yetiştirerek kimliğini gizlemek durumunda kalır (Sakaoğlu, 2002: 311). Bu ölçüde baskılayıcı bir ortamda yetişen kahramanın, kendi kimliğine yönelik kuşku ve utanç duyguları geliştirmesi öngörülebilir. Nitekim, bireyin aşırı kontrol edilmesi de tümüyle özerk kılınması da yaşamın ilk döneminde benlik algısının gelişmesine yönelik bir tehdit ortamı oluşturur. Aşırı özgür bırakılan birey ya hiç kimseyi dinlememe ve hiçbir kuralı tanımama ya da aşırı kontrol edici bir ebeveyn tutumu ile yetiştiğinde kendini aşırı manipüle ederek kendi potansiyelini sınırlama tehlikesiyle baş başa kalabilir. Dolayısıyla ebeveynin bireye alan tanıyarak kendini ifade özgürlüğüne zemin hazırlaması gerekmektedir.

Masalda, kahraman büyük bir baskı karşısında, kendi duygularını ifade etmek yerine yetiştiği çevreden uzaklaşmayı seçer. Bu durum ebeveynlerin, çocukları üzerinde kurduğu aşırı kontrolün bir sonucudur. Bu noktadan itibaren masalın kahramanı; ebeveynlerin otoritesi olmaksızın kendi hayatının inisiyatifini alarak var oluşunu gerçekleştirebileceği zorlu bir maceraya atılır. Kahraman masalın sonunda kuşku, utanç duygusunu aşarak özerkliğini kazanır ve büyümüş olmanın zaferiyle yuvasına döner. Böylece bireyin kendi öz varlığını bulabilmesi için karşılaştığı zorluklarda kendi potansiyelinden kuşku duymadan hareket edebilmesi ve duygu düşüncelerini ifade etme özerkliğine sahip olmasının gerekliliği vurgulanır. Masalın kazandırdığı terapötik etkiler, özerkliğe karşı kuşku ve utanç döneminde olan bireyin, cesaret duygusunu ve ifade özgürlüğünü kazanması; kendini sınırlayan ve tekrarlayan kalıplardan çıkarak öz benliğin keşfi yoluyla sağaltılması minvalinde değerlendirilebilir. Böylece Ağlayan Narla Gülen Ayva masalı; zorluklar üst üste geldiğinde, nar gibi kırmızı, kanlı gözyaşları dökmek yerine, ayva gibi di-rayetli, çetin ve dirençli olmanın kahramanı mutlu sona götüreceği sembolizmi bağlamında okunabilmektedir.

Birey karşılaştığı zorlukları aşarken kimi zaman çevreden alacağı bir desteğe ihtiyaç duyar. Vygostky'in (1979: 86) yakınsal gelişim alanı olarak ifade ettiği kavram, bireyin gerçek beceri düzeyi ile yetişkin rehberliğinde veya yetenekli akranlarla iş birliği içinde geliştirebildiği potansiyel beceri düzeyinin problem çözme esnasında ortaya koyduğu fark olarak tanımlanır. Böylece bireye potansiyelini sınırlamadan verilen destek, bireyin gelişimine de katkı sağlayabilmektedir. Zira masallarda yardımcı figür olarak görülen; bilge, ihtiyar, pir, Hızır, derviş ya da kahramanın atı gibi kimseler de kahramana yol gösterir ve önündeki engelleri aşmasına yardım eder. Örneğin Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında kahramanın karşısına çıkan beyaz at, kahramanın başı sıkıştığı zaman ona yetişerek destek olmaktadır. Bu desteğin, kahraman istediği zaman gelmesi önemlidir. Çünkü bireye, kendisi yardım istemeden verilen desteğin, onun potansiyelini sınırlama ve kolaylığa alıştırma gibi tehlikeleri vardır.

Masalda beyaz at, kahramana sırtından birkaç kıl vererek, zor durumda kaldığında bu kılırları birbirine sürtmesini ve onu çağırmasını söyler. Kendi yolculuğunda yalnız olan kahramanın, ancak aşamadığı zorluklarla sınılandığında attan yardım istemesi, bireye ebeveynlerin desteğinin ne zaman istenmesi gerektiğini de öğütlemeştir. Bireyin sorunlarını kendi başına halledebileceği noktalarda ona yardım etmenin veya ihtiyaç duyduğu anda ondan desteğin esirgenmesinin, bireyde kuşku ve utanç duygusunun gelişmesine neden olabileceği ihtimali bu dönemde unutulmamalıdır.

3. Girişimciliğe Karşı Suçluluk

Bireyin gelişimsel sürecinde, Erikson (1963: 258) en derin çatışmalardan birinin bireyin istek ve dirençlerinin aşırı bastırılması olduğunu vurgular. Bu bağlamda, merak duygusuyla dünyayı keşfetmek ve sorgulamak isteyen bir çocuğun, çevresinden sert bir tepki göreceği endişesiyle eylemsizliğe sürüklenmesi, süperegonun birey üzerinde içselleştirilmiş, baskıcı bir ebeveyn otoritesine dönüştüğünün göstergesidir. Bireyin girişimcilik duygusunun, aşırı suçluluk veya korku ile ketlenmesi, onun potansiyelini gerçekleştirmesine engel teşkil eder. Dolayısıyla, bireyin inisiyatif alma becerisinin henüz erken yaşlarda desteklenmesi, hem sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirilmesi hem de yetişkinlikte özgüvenli bir kimlik inşası için önem arz etmektedir.

Ağlayan Narla Gülen Ayva masalının başkahramanı, kimliğini gizlemesini gerektiren baskı ortamına rağmen, zorluklarla karşılaştığında sorumluluk alma bilincine sahiptir. Bu durum, kahramanın edilgen kalmayıp belirli bir amaç doğrultusunda eyleme geçme yetisiyle ilişkilendirilebilir. Anlatıda genç, her yıl bir devin gelip memleketin padişahını yiyerek halka korku saldığı bir memlekete ulaşır ve o devle mücadele etmeye karar verir. Tüm memleketin korkuyla sindiği; inisiyatif almaktan kaçındığı durumla yüzleşmeyi başaran genç, beyaz atının da desteğini alarak devî öldürür ve memleketin başındaki büyük sorunu giderir. Masal, okura

yaşamda karşılaşılan güçlüklerin sabır, direnç ve kararlılıkla aşılabileceği mesajını iletir. Bu yönüyle anlatı, bireyin sorumluluk alma ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine de katkı sağlar.

4. Başarılı Olmaya Karşı Yetersizlik

Bireyin yaşam sürecinde kendisine hedefler belirlemesi ve bu hedeflere ulaşabilmesi hem bilişsel hem de duyuşsal gelişimin sağlanması açısından önemlidir. Bloom taksonomisinin yenilenmiş hâline göre hatırlama, anlama, uygulama, analiz, değerlendirme, sentez gibi becerileri yerine getirebilmesi bireyin gelişimsel hedeflerini ifade eder (Krathwohl, 2002: 3). Bu basamakların aşamalı olarak gerçekleştirilmesi, bireyde başarı duygusunun gelişmesine olanak tanır. Buna karşın, karşılaşılan engeller karşısında ilerleme sağlanamadığı algısının oluşması, bireyin yetersizlik duygusu yaşamasına neden olabilmektedir. Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında kahramanın güçlük derecesi yüksek görevlerle sınaması, bireysel gelişimin engeller ve sınamalar yoluyla ilerlediğini ortaya koyar.

Masalda kahramanın önce memlekette kimsenin yenemediği devi öldürmesi, daha sonra Padişah'ın kızı ile evlenebilmesi için öne sunulan; devlerin şimşir tarasını, aynasını, kilimini getirmesi şartlarını sağlamasıyla başarı duygusunu kazandığı görülür. Burada devin ölümü; benliğin yıkılıp yeniden inşası ve korkunun aşılmasını; şimşir tarak atfedilen dişil rolleri, ayna bireyin kendiyle yüzleşmesini ve kilim de değişim için gereken zeminin hazır olduğunu ifade eden semboller olarak düşünülebilir. Bu bağlamda, kahramanın bu görevleri başararak devlerin kargısıyla bir erkeğe dönüşmesi, masalda yerine getirdiği görevlerle bir erginlenme; dolayısıyla bir kimlik kazandığının temsili olarak da görülebilir. Kahramanın son ve en zorlu görevi, ağlayan nar ile gülen ayva ağacının meyvelerini Padişah'ın kızına getirmesidir. Kendisinden yalnızca ağacın meyvesi istenmiş olmasına rağmen kahramanın ağacı kökleriyle yerinden sökmesi, başarı duygusunun tatmininin ne denli güç ve derin bir süreç olduğunu simgelemektedir.

5. Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası

Kimlik, bireyin doğduğu ve büyüdüğü ortamdaki diğer bireylerden ayrışmasını, kendine has bir kişiliğe bürünerek bedensel değişimlerin yanı sıra bilişsel ve duyuşsal nitelikleriyle de farklılaşma sürecine girmesini ifade eder. Jung'a göre kişilik, bir canlının içsel mizaçlarının farkına varması, bireyi oluşturan her şeyin kesin biçimde doğrulanması ve bireyin kendi geleceğini tayin etme hakkına sahip olmasıdır (2015: 198). Dolayısıyla bireyi diğer insanlardan ayıran ve ona özgün bir ifade alanı kazandıran unsurlar, kişiliğin oluşumunda belirleyici rol oynar. Kimliğin kazanılması süreci ise büyük ölçüde cinsiyet algısıyla paralel bir gelişim gösterir. Freud (2021: 98), kadın ve erkek arasındaki belirgin ayrımın ergenlik döneminde ortaya çıktığını belirtmektedir. Bireyin kimliğini kazandığı evre; kendi cinsel kimliğinin farkına varması, bedensel değişimleri deneyimlemesi ve ergenliğin başlamasıyla birlikte, çocukluk döneminin sona erip gençliğin başladığı döneme

karşılık gelmektedir (Erikson, 1963: 261). Kimlik karmaşasının yaşandığı bu süreçte fizyolojik değışimler de geçiren birey, başkalarının gözünde nasıl algılandığına yönelik bir ilgi geliştirir. Erikson (1963: 262), bu evrede karşılaşılan temel riskin rol karmaşası olduğunu vurgular; ayrıca cinsel kimliğe ilişkin sezgilerin güçlü bir kuş-kuya dayanması durumunda, genç bireylerde psikotik atakların görülebileceğı ko-nusunda uyarıda bulunur. Bu dönemde gençleri temel olarak rahatsız eden duygu, istikrarlı bir kimliğe yerleşememe durumudur.

Bireyin belirli bir kimliğe bağlanamadığı moratoryum süreci, başarılı bir kim-liğin inşa edilmesine kadar devam etmektedir. Gelişimsel bir evre olarak psikosos-yal moratoryum, bireyin kendisine en uygun rolü belirleyebilmek amacıyla farklı rolleri deneyimlediğı bir süreci ifade eder (Arslan, 2008: 35). Doğum öncesinde bi-rey anne ile bütünsel bir denge kurarak ilk yaşamına başlar. Bu durum doğum son-rasında da bebeğın dünyayı tanıdığı evrede sürmeye devam eder. Erikson (1968: 23), bireyin ilk etkileşim kurduğu kişı olan anneden zamanla ayrışarak çevresin-deki diğer bireylerin farkına varmasıyla yaşam çemberinin giderek genişlediğini; anne ile çocuk arasındaki bağın ise annenin birey üzerindeki etkisi azalana kadar tamamen sonlanmadığını belirtmektedir. Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında anne ile çocuk arasındaki bağın kimlik çatışması çerçevesinde sunulduğu; masal kahramanının yeni bir yolculuğa çıkıp farklı bir kimlikle geri dönmesiyle birlikte, dişil imgeyle kurulan bağın zayıfladığı görölmektedir.

Ağlayan Narla Gülen Ayva masalının başkahramanı, bir kimlik karmaşasının içine doğar. Padişah'ın erkek çocuk beklentisi üzerine, eşinin çocuğunun kimliğini gizlemesi çatışmanın ana unsurunu oluşturur. Bu durumun babadan dahi gizlen-mesi, gencin sünnet töreninden kaçmasıyla birlikte bir moratoryum evresinin baş-lamasına yol açar. Kimlik karmaşası yaşayan genç, kız olarak doğmasına karşın bir erkek gibi yetişmiştir. Bu süreçte ortaya çıkan çaresizlik ve kimlik belirsizliği, mo-ratoryum durumunun belirginleştiğı evreyi oluşturur. Erikson (1963: 262) ergen zihnini temelde bir moratoryum zihni olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda masalda kahramanın, kimlik bunalımının en fazla gençlik döneminde görüldüğü söylene-bilir. Kız olduğu hâlde, bir erkek gibi yetiştirilen genç, gittiğı diyarda padişahın kızına âşık olur. Bu durum, kahramanın benliğine ilişkin kuşkusunun henüz orta-dan kalkmadığını düşündürmektedir. Kahramanı bu moratoryum evresinden çı-karan durum, suyun hududuna geldiğinde devlerin “*Kız isen erkek, erkek isen kız olasin*” bedduasına maruz kalmasıdır (Sakaoğlu, 2002: 315). Su, yaşamın süreklili-ğini mümkün kılan temel unsurlardan biridir; dolayısıyla kahramanın varlığını sürdürebilmesi için suyun hududunu aşması, kendisine yüklenen rolün dışına çı-kışını simgeleyen sembolik bir geçiş olarak değerlendirilebilir. Bu sınırın aşılma-sıyla birlikte genç, moratoryum evresini aşmayı başarır ve eril ve dişil imgelerin bir arada tutarlı bir şekilde var olduğu; benliğiyle uyumlu bir bütün olan kimliğini kazanır.

6. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık

Ergenlik dönemiyle birlikte kimlik karmaşasını büyük ölçüde gideren birey, karşı cinsle iletişim kurma ve duygusal yakınlık geliştirme sürecine yönelir; başka bir ifadeyle, kendisinde eksik olduğunu düşündüğü yönleri tamamlamak amacıyla bir ilişkiye bağlanmaya hazır hâle gelir. Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında genç kahraman, Padişah'ın allar giymiş kızına âşık olur. Bu andan itibaren genç, Padişah'ın kızına ulaşabilmek için karşısına çıkan engelleri aşmaya yönelik bir çaba içine girer. Buna karşılık Padişah'ın kızı, Periler Padişahı'nın oğlu ile bir yakınlık kurmuş ve bu ilişkiyi sürdürme eğilimi göstermektedir. Masalın başkahramanı, tüm engelleri aşarak Padişah'ın kızını hak eden kişi konumuna ulaşmak istemektedir. Bu süreçte Padişah'ın kızı, genci çeşitli isteklerle sınar; "Ağlayan narla gülen ayva ağaçlarının meyvelerini istiyorum, bu son isteğimdir. Bunu da getirirse onunla evlenirim" sözleriyle son şartını dile getirir (Sakaoğlu, 2002: 315). Genç, bu isteği de yerine getirerek sınanma sürecinin üstesinden gelmeyi başarır.

Peri Padişahı'nın oğlu, başkahramanın gösterdiği direnç ve sabır karşısında bu rakibi alt edemeyeceğini anlar, kahramanın karşılaştığı sınamaları başarıyla tamamladığını "Senin verdiğin mendili aldı, siniye gitti geldi, bizimle yemeği yedi, ağaçları kökünden söktü götürdü. Sen, benden çok ona münasipsin. Şimdiden sonra sen benim dünya ahret bacımsın" sözleriyle kabul eder (Sakaoğlu, 2002: 317). Büyüsel ve gerçek dışı olanın anlatıdan çekilmesi, kahramanın Padişah'ın kızıyla kuracağı gerçek ve kalıcı mutluluğun önünü açar. Böylece başarılı bir kimliğe yerleşen masal kahramanı, bağlanma duygusunu geliştirerek yakın ilişkiler kurabileceği bir aşamaya ulaşır.

7. Üretkenliğe Karşı Durgunluk

Erikson'ın psikososyal evrelerine göre üretkenlik; üreme, verimlilik ve yaratıcılığı kapsamaktadır. Bireyin yeni nesiller, yeni ürünler ve fikirler üretmesi, kimliğini oluşturan bileşenleri daha da zenginleştirilmesi üretkenliği ifade eder (Erikson, 2023: 105). Kimlik kazanmış olan kişinin kimliğini korumak ve kalıcı olmak için dışa veya kendine dönük uğraşları üretkenliğe yol açarken, ipotekli kimlikten başarılı kimliğe geçememiş, moratoryum evresinde kalmış olan kimselerin durgunluk yaşaması muhtemeldir. Erikson'a (2023:165) göre üretkenlik evresi yaşamın en uzun zaman aralığını kapsar. Birey, bu dönemde birçok durumla ilgilenmektedir.

Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında padişahın soyunu devam ettirebilecek ve tahtını verebileceği bir erkek evlada sahip olmak istemesi üretkenlik evresi ile ilişkilendirilebilir. Padişah, yaşamını daha ileriye taşımak ve tahtında kalıcı olabilmek için bir erkek evlat istemektedir. Evladı ise bu sebeple kimliğini saklamak durumunda kalır. Bu durum masal kahramanının sarayın dışında yeni bir yolculuğa çıkmasına zemin hazırlamıştır. Genç, yolculukta karşılaştığı engelleri aşarak yaşamı üzerine yeni fikirler ve cesaret, mücadele, azim gibi kazanımlar edinmiş,

sonunda kimlik bunalımını aşmayı başarmış ve yakınlık evresinin çatışmalarını başarı ile gidererek bir evlilik gerçekleştirmiştir.

8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk evresi, bireyin yaşamının son dönemini anlamlı bir bütün olarak değerlendirme beklentisini içermektedir. Erikson'a (1963: 269) göre umutsuzluk, başka bir yaşam kurma olasılığının kalmadığı ve benlik bütünlüğüne ulaşmak için alternatif yollar denemenin artık mümkün olmadığı yönündeki farkındalıkla ilişkilidir. Yaşamı boyunca psikososyal gelişim evrelerinde karşılaştığı krizleri aşamayan ve benliğiyle süregelen çatışmalar yaşayan bireyin bu içsel gerilimi umutsuzluk duygusuna yol açar. Buna karşılık benlik bütünlüğünü sağlayabilmiş birey, yaşamı boyunca karşılaştığı engelleri aşabilmiş, belirlediği hedeflere ulaşmış ve geçmişine ilişkin bir kabullenme geliştirerek iç huzura erişmiş kişidir.

Ağlayan Narla Gülen Ayva masalında Padişah'ın evladına kavuşması ve onun evliliğini görmesi, huzurlu ve mutlu bir sona ulaşılması bakımından benlik bütünlüğünün sağlanmasıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü hem Padişah hem de evladi açısından geleceğe yönelmeyi engelleyen temel çatışmalar ortadan kalkmış; masalda arzu edilenler, çeşitli sınanmaların ardından elde edilmiştir. Umutsuzluğa neden olan durumların sona ermesiyle birlikte masal kahramanı ulaşmak istediği kimliğe erişmiş ve benlik bütünlüğünü kazanmıştır. Masal, bu evrenin temel duygusu olan bilgelik bağlamında değerlendirildiğinde, masalın sonunda memleketine dönerek gerçeği dile getiren genç ile bu yalanı bağışlayan Padişah'ın tutumları, bilgelik döneminin belirgin izlerini taşımaktadır.

Bu bilgiler ışığında, psikososyal evrelerin masalda yer aldığı durumları tek tabloda özetlemek gerekirse şu şekilde ifade edilebilir:

Psikososyal Evreler	Ağlayan Narla Gülen Ayva Masalında Görüldüğü Durum
Temel Güven/Güvensizlik	Anne ile çocuk arasında ortak sır / Çocuğun cinsiyetinin babadan gizlenmesi
Özerklik/ Kuşku ve Utanç	Kahramanın yolculuğa çıkması / Kahramanın ortak sırrı korumak için kaçması
Girişimcilik/ Suçluluk	Kahramanın Dev'i öldürmeye karar vermesi / Kahramanın kimliğini gizlemesi
Başarılı Olma/ Yetersizlik	Kahramanın Padişah'ın kızıyla evlenmek için şartları yerine getirmesi/ Kahramanın devlerin kargışlamasına maruz kalması
Kimlik Kazanma/ Kimlik Karmaşası	Kahramanın dönüşerek kimlik kazanması / Kadın kahramanın bir kadınla evlenmek istemesi

Yakınlık/ Yalıtılmışlık	Kahramanın Padişah'ın kızıyla evlenmesi / Padişah'ın kızının Peri Padişahı'nın oğlu ile görüşmesi
Üretkenlik/ Durgunluk	Padişah'ın erkek evlat istemesi / Padişah'ın tahtını bırakacak bir erkek evladı olmaması
Benlik Bütünlüğü/ Umutsuzluk	Padişah'ın erkek evladına kavuşması / Padişah'ın erkek evladının saraydan kaçması

Tablo 1: *Psikososyal Evreler Bağlamında Ağlayan Narla Gülen Ayva Masalı*

Sonuç

Sembolik katmanlarıyla zengin bir anlam dünyasına sahip olan masallar, bireyin kendini keşfetme ve toplumla bütünleşmesi gibi yaşamın her döneminde karşılaşılabilen çatışmalarının çözüme ulaştırılmasıyla, dinleyenlerine eğitsel bir dünyanın kapılarını aralar. Bu bağlamda, Ağlayan Narla Gülen Ayva masalı, içerdği semboller ve terapötik unsurlarla dinleyenlerine eğitsel bir perspektif sunmaktadır. Masal, Erikson'ın psikososyal evreleri bağlamında ele alındığında terapötik yaklaşımın; bireyin güven, özerklik, girişimcilik, başarı, kimlik kazanma, yakınlık, üretkenlik, benlik bütünlüğünü sağlama gibi becerilerine katkı sunabildiği anlaşılmıştır. Çalışmada, masal kahramanının yolculuğa çıkma, devlerle karşılaşma, baba otoritesiyle yüzleşme, sevilen kişiye ulaşmak için engelleri aşma durumu erginlenmiş bir kahramanın göstergeleri olarak benimsenmiştir. Bu çerçevede ele alınan masal kahramanı, deneyimleri yoluyla dönüşmüş, kimliğini inşa etmiş ve zafere ulaşmış bir kahraman tipolojisini gözler önüne sermektedir.

Çalışma kapsamında incelenen masalın, bireyin içsel yolculuğuna ayna tutan terapötik özellikleri ve sembolik örüntüsüyle zengin bir eğitsel analiz imkânı sunduğu tespit edilmiştir. Masalın olay örgüsü, Erikson'ın evreleriyle paralellik göstermektedir: Kahramanın annesiyle paylaştığı sır üzerinden kurduğu bağ, "temel güven" duygusunu; bu durumun padişahı gizlenmesi ise "güvensizlik" krizini temsil eder. Kahramanın yolculuğa çıkışı "özerklik ve girişimcilik" dönemine, karşılaştığı engelleri aşması ise "başarı" evresine tekabül etmektedir. Öte yandan ayna, tarak ve kilim gibi nesneler bireyin kendi benliğiyle yüzleşmesini simgelerken; "ağlayan nar" toplumsal beklentilerle uyuşmayan kimlik bunalımını, "gülen ayva" ise zorluklar neticesinde inşa edilen, güçlü ve dayanıklı bir kimlik yapısını sembolize eder. Bu çalışmada, Erikson'ın psikososyal evrelerinin terapötik bir yaklaşım olarak masallarda eğitsel niteliklerle görülebildiği, elde edilen bulguların farklı masal metinlerine de uyarlanabilecek zenginlikte olduğu anlaşılmıştır.

Kaynakça

Arslan, Emel (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'ın Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bettelheim, Bruno (1976). *The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales*. Vintage Books.
- Bronfenbrenner, Urie (1979). *The Ecology of Human Development Experiments by Nature and Design*, London: President and Fellows of Harvard College.
- Bowlby, John (2013). *Bağlanma*. Çev. Tuğrul Veli Soylu. Pinhan Yayıncılık.
- Cambridge University Press (2023). *Cambridge Dictionary*. Cambridge University Press & Assessment.
- Campbell, Joseph (1990). *The Hero With a Thousand Faces*. Princeton: Princeton University Press.
- Corey, Gerald (2017). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*. Cengage Learning.
- Davis, Nancy (1989). "The Use of Therapeutic Stories in the Treatment of Abused Children". *Journal of Strategic and Systemic Therapies*, 8(4), 18-23.
- Erikson, Erik H. (1963). *Childhood and Society*. W.W. Norton & Company.
- Erikson, Erik H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. W.W. Norton & Company.
- Erikson, Erik H. (2023). *İnsanın Sekiz Evresi*. Çev. Gonca Akkaya. Okuyanıs Yayınları.
- Freud, Sigmund (2021). *Cinsiyet ve Psikanaliz*. Çev. Selahattin Hilav. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Jung, Carl G. (1964). *Man and His Symbols*. New York: Doubleday.
- Jung, Carl G. (2005). *Dört Arketip*. Metis Yayınları.
- Jung, Carl G. (2015). *Kişiliğin Gelişimi*. Çev. Duygu Olęaç. Pinhan Yayıncılık.
- Krathwohl, David R. (2002). "A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview". *Theory Into Practice*, 41(4): 212-218.
- Luthi, Max (1982). *The European Folktale: Form and Nature*. Bloomington: Indiana University Press.
- Maslow, Abraham H. (1970). *Motivation and Personality*. Harper and Row.
- Mills, Joyce C. ve Crowley, Richard J. (2022). *Çocuklar ve İçimizdeki Çocuk için Terapötik Metaforlar*. Çev. Zeliha Traş. Yenikapı Psikoloji ve Terapi Yayınları.
- Sakaoğlu, Saim (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Akçağ Yayınları.
- Shapiro, Robert B., ve Katz, Clara L. (2013). "Fairy Tales, Splitting, and Ego Development". *Contemporary Psychoanalysis*, 14(4), 591-602.
- VandenBos, Gary R. (Ed.) (2015). *APA Dictionary of Psychology* (2. Baskı). Washington, DC: American Psychological Association.
- Vygotsky, Lev S. (1979). *Mind in Society*. United States: President and Fellows of Harvard College.

- Yüksel, Ay e  . (2011). *Psikoterapötik Bir Teknik Olarak Hik ye ile Tedavi: Mevlana'nın Mesnevisi  rneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zipes, Jack (2006). *Why Fairy Tales Stick: The Evolution and Relevance of a Genre*. Routledge.
- Zipes, Jack (2012). *The Irresistible Fairy Tale: The Cultural and Social History of a Genre*. Princeton University Press.

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri"  er evesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu  alışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu  alışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazarlar tarafından çalışmayla ilgili herhangi bir destek veya teşekkür beyanında bulunulmamıştır.

 ıkar  atışması Beyanı: Bu çalışmanın araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar  atışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu  alışma ile ilgili yazarın/yazarların beyan ettiği herhangi bir not bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı: Makalenin tüm bölümleri her üç yazarın eşit orandaki katkılarıyla oluşturulmuştur.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: No statement of support or acknowledgement was made by the author regarding the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this study.

Author's Note: There are no any notes declared by the author(s) regarding this study.

Author Contributions: All sections of the article were created with equal contributions from both authors.